

28 ta' Novembru, 1949.

Imballef:

L-Onor. Dr. W. Harding, B.Litt., LL.D.

Il-Pulizija *versus* Manwel Schembri**Negligenza — Responsabilità Kriminali.**

Biez ikun hemm lok għar-responsabilità kriminali għal dmnij li ikunu l-effett ta' negligenza, hemm bżonn li bejn il-kasara u t-traskuragjini jkun hemm dak in-"nexus" li jferrdi t-traskuragjini l-kawża immedjata u proxima ta' l-effett.

It-traskuragjini mbaqħad hemm bżonn li tkun "culpable negligence" tali li tammonta għal "criminal misconduct".

Fil-kaz preżenti għe ritenut li kien hemm din ir-responsabilità kriminali fl-imputat, li kien għabha fuq truck tliet itfal, u wieħed minn-hom, f'ferta parti tat-triq, bil-moviment tat-truck tar minn fuq it-truck u miet.

Bis-sentenza iaghħa ta' l-ewwel ta' Ottubru 1949, il-Qorti Kriminali tal-Maġistrati ta' Malta sabet lill-imputat Manwel Schembri hati talli, fid-29 ta' Awissu 1949, f'xi l-erbgha ta' wara nofs in-nhar, waqt li kien isuq truck numru 790, b'nunqas ta' prudenza, u inosservanza tar-regolamenti, ikkaguna l-mewt ta' John Tong, tifel ta' tlettax-il sena. Dik il-Qorti akkordat lil Schembri l-benefiċċju ta' l-art. 23 Kap. 12 (First Offenders), iżda kkundannatu jhallas l-ispejjeż tal-porzija adoperata minnha;

Schembri issa appella minn din id-dikjarazzjoni ta' reità; Trattat dan l-appell, din il-Qorti..... ikkunsidrat;

Mill-provi deher, bhala fatti, illi fid-29 ta' Awissu 1949, l-imputat, bhala driver tat-truck no. 790, kien sejjer igorr kwantità gebel minn Kazal Pawla għal Haq Luqa. Qabel telaq minn Kazal Pawla, tliet itfal, fosthom John Tong, talbuh jirkbu fuq it-truck, u l-imputat hadhom. Tong qağħad innaha ta' wara tat-truck. F'ferta parti tat-triq, f'kisra, bil-moviment tat-truck, Tong tar minn fuqha u bil-waqa' miet wara ftit;

L-Ewwel Qorti sabet l-imputat responsabili kriminalment;

L-artikolu tal-liġi li fuq hi bażata l-imputazzjoni jpoġġi bhala fonti tar-responsabilità kriminali, fost kawzi obra, it-traskuragini u n-nuqqas ta' tharis tar-regolamenti. Skond prinċipji elementari, hemm bżonn li hejn l-effett tal-mewt u t-traskuragini, ossija n-nuqqas ta' tharis tar-regolamenti, ikun hemm dak in-"nexus" li jirrendi lil waħda jew l-oħra l-kawża immedjata u prossima ta' l-effett; u kwantu ghat-traskuragini, hemm bżonn li tkun "culpable negligence" tali li tammonia għal "criminal misconduct";

Issa, kwantu għan-negligenza, peress li dina tikkonsisti fi-"absence of such care as there is a legal duty to use in any particular circumstances" (Harris and Wilshere's Criminal Law, page 20), għalhekk hu xieraq li wiehed jara jekk l-imputat kellux xi "legal duty" għar-rigward ta' tifel Tong;

Meta l-imputat aċċerta li jiehu lil Tong fuq it-truck, hu immedjatament qiegħed ruhu fil-pożizzjoni ta' "invitor", u Tong sar "invitee". Bhala "invitor" l-imputat assuma d-dover li juża diligenza raġjonevoli li Tong ma jkunx espost għal perikolu (ara Halsbury, Laws of England, Vol. XXIII, paras. 852 u 853);

Issa, peress li Tong kien tifel ta' tlettax-il sena, meta d-dixxerniment għadu mhux żviluppat, il-grad ta' diligenza miżhuta fuq l-imputat kien aktar għoli. Hu paċifikament riċevut fil-ġurisprudenza u fid-dottrina, illi f'każ ta' tfal, peress li dawn, stante l-immaturità tagħhom, aktarx jagħmlu dak li johlq perikolu, hemm għak-kariku ta' l-"invitor" "a higher degree of duty" (ara Halsbury, idem para. 836, u l-ġurisprudenza citata fin-noti ta' taht). Dan hu aktar veru meta dak li jsir ikun jikkostitwixxi għat-tfal ta' età immatura dak li jis-sejjah. fi-interpretazzjoni dottrinali u ġudizzjarja Ingliża, "an allurement", éjoé attrazzjoni għat-tfal (ara każ ta' arblu mwaqqaf f'għalqa li tfal jithajru jithandlu miegħu — Sheffman vs. Grand Priory of the Venerable Order of St. John of Jerusalem, K.B. March, 4. 9. 1936 per Atkinson J. — Eng. Law Reports, Vol. I, 1936). Ma hemmx dubju li ġirja fuq truck hi "allurement" kbir għal tifel ta' tlettax-il sena;

Issa l-pont hu: "L-imputat uża d-diligenza li kellu juża? U fil-każ li ma wżax dik id-diligenza, allura n-negligen-

za tiegħu hi talment "culpable" li għib responsabilità kriminali?

Il-Qorti ttrittjeni li l-imputat ma hax "all reasonable precautions for the safety of the invitee"; għaliex:—

1. L-imputat rikkeb lil 'Tong fuq vettura li ma hix liċenzjata għat-trasport ta' passiġġieri. Din id-ċirkustanza għib mhux biss dik l-inosservanza tar-regolamenti li, almenu skond il-liġi Maltija, hi suffiċjenti, waħedha, biex tkun il-bażi ta' responsabilità kriminali, purkè hemm in-"nexus" bejn il-kawża u l-effett, imma anki tikko-stitwixxi negligenza; għaliex vettura li ma hix għat-trasport tal-passiġġieri ma hix supposta li għandha daww il-htigijiet li jassikuraw l-inkolumità tal-passiġġieri; u b'hekk passiġġier, bħala "invitee", hu espost għall-perikolu;

2. Fil-każ partikulari, it-truck kien imghobbi bil-gebel sax-xifer tar-ripari tal-gejb, ċirkustanzi li ċertament kienet iżżid il-perikolu għal min jirkeb fuq it-truck u joghod barra mill-kabina tad-driver;

3. 'Tong poġġa fuq il-gebel in-naha ta' wara bla ma seta' jzomm ma' xejn, ta' tifel li kien. L-ohrajn, akbar minnu, qagħdu immedjatement wara l-kabina, iżommu ma' l-ripari tagħha. Kien naturali li f'dik il-pożizzjoni perikoluża 'Tong jiġi mtajjar minn got-truck minhabba l-forza ċentrifuga f'xi lilwa tat-triq, kif fil-fatt ġara. L-imputat naqas minn dik li hi almenu d-diligenza ta' "a careful father", meta halla lil 'Tong f'dik il-pożizzjoni perikoluża;

Issa din in-negligenza kienet talment "culpable" li tammonta għal "criminal misconduct"? Meta wiehed iqis li l-perikolu ta' 'Tong kien ovvjw, u li l-imputat kien qed jikkontravvjoni l-liġi, hu faċli li wiehed jasal għall-konklużjoni li n-negligenza tiegħu kienet ta' gravità tali li timplika "criminal misconduct"; għaliex kienet leggerezza kbira dik tiegħu li jballi tilef ta' tliet-il sena riekeb f'pożizzjoni talment perikoluża li minn mument għall-iejhor seta' jiġrilu, kif kien faċilment prevedibbli, u kif fil-fatt sar, dak li effettivament ġralu;

Il-Qorti qiegħda tqis il-fatti apparti id-ċirkustanza allegata minn missier 'Tong li hu kien wissa lill-imputat ftit granet qabel biex ma jrikkibx lill-uliedu fuq it-truck; għaliex din

iċ-ċirkustanza giet negata mill-imputat, u għalhekk fuqha hemm konflitt;

Gie sottomess mid-difiża, fost argumenti oħra, illi ftit qabel dak li gara, Martin, l-imjegat ta' l-imputat, qal lit-tfal, fosthom l-imsejmi Tong, li meta t-truck jiġi għal lilwa aħjar iżommu mal-ħadida, *għux inkella jaqgħu*. Din id-deduzzjoni defensjonali ma tistax tiswa lill-imputat. L-*"invitor"* kien l-imputat, u kwindi kien hu li messu ha b'sieb inehhi lil Tong minn dik il-pożizzjoni perikoluża; u ma jirrizultax li Martin qal dawk il-kliem b'inkariku ta' l-imputat. Minbarra dan, kien inutili li wiehed jgħid lil Tong biex iżommu mal-ħadida, għaliex fejn kien Tong ma kienx hemm ma' hiex wiehed iżommu; u kien ikun ugwalment, jekk mhux aktar perikoluż, li Tong iqum minn postu dak il-hin, waqt li t-truck kien qed iġerri. Tong ma għamelx hekk mhux għax ma riedx, iżda għax ma setax, almenu dak il-hin. Seta' qagħad mill-bidu hdejn il-kabina, kif għamtu l-oħrajn ta' età akbar, u kwindi aktar għaqlin minnu; imma hu, ta' tifel li kien, ma ħax b'sieb tiegħu nniġsu, u r-rakkomandazzjoni ta' Martin waslet tard. Hu anki ta' min josserva illi, kif sewwa ntqal fil-kawża *"Hardy vs. Central London Rail Co."*, 1920, 3 K.B. 165 C.A., *"what may be an effective warning to an adult may be no warning at all to an infant"*. Iżda apparti dan kollu, il-pont tad-difiża kien ikun importanti biss kieku mhux Martin, imma l-imputat stess żamm it-truck u jew niżżel lil Tong, jew, ladarba laħaq hadu, taħ iċ-*"chance"*, anzi ġagħlu jbidel postu waqt li t-truck kienet wieqfa, u jiehu post aktar *"safe"*. Minn dan kollu jirrizulta li l-imputat ma għamel xejn;

Id-difiża sottomestiet ukoll li Tong seta' nduna bil-perikolu, u ladarba ddecieda jesponi ruħu għalih, it-tort hu tiegħu. Dan ir-riljev sar anki mill-perit fil-paragrafu ta' qabel l-aħhar tar-relazzjoni;

Issa dan ir-riljev, f'każ ta' persuna *"invitee"* li jkollha l-*"età tad-dixxerniment"* (*"age of discretion"*) kien ikollu importanza kbira, għaliex, jekk l-*"invitee"* seta' jinduna bil-perikolu u dan il-perikolu ma kienx *"a concealed danger"*, magħruf jew accertabili biss mill-*"invitor"*, allura, la jesponi ruħu għar-riskju l-*"invitee"* stess, l-*"invitor"* mhux responsabili, in linja ta' maassuma. Fil-kawża *"Pulizija vs. Spiru Zammit"*,

maqtugħa minn din il-Qorti fil-31 ta' Ottubru 1949, l-Imħalliet sedenti irritjena l-imputat responsabili avvolja l-"invitee" kien ta' età adulta, għaliex il-perikolu kien "concealed", cioè kien imissu jafu l-"invitor" u ma setax jafu l-"invitee". Imma meta l-"invitee" ikun ta' età adulta, u l-perikolu ma jkunx "a concealed danger", ossija, kif jingħad, "a trap", allura jekk l-"invitee" stess għaraf jew kien imissu għaraf il-perikolu, l-"invitor" ma hux responsabili. Hekk fil-każ "Nabano vs. Cope and Co. Ltd.", K.B., 21 ta' Novembru 1938, All Eng. Law Reports 1938, Vol. IV, pag. 565, Mr. Justice Du Pareq assolva lill-konvenuti minn responsabilità, għaliex irritjena illi, għalkemm l-attur, meta mar fuq il-post fejn kiener qiegħda tinbnielu dar mill-konvenuti kuntratturi, kien "invitee", u huma l-"invitors", però, peress li fid-drabi ta' qabel, meta kien imur, k'en dejjem ikun akkompanjat mill-"foreman" biex dan jiskansali mill-postijiet fejn seta' kien hemm perikolu. F'din l-okkażjoni partikulari ma stenniex bħassoitu lill-"foreman", u qabad u beda jdur walidu; tela' fuq tavla, din ċediet bilh, u korra. Il-Qorti rriteniet li "he was taking a risk", u li, in vista ta' dak li kien jiġi pratikat qabel, l-attur ma kienx ġustifikat "to trust to every plank he saw as being a safe means of passage";

Iżda fil-każ ta' tifel — u dan hu l-prinċipju deċiżiv — jiġri l-kontra. F'diversi kawżi maqtugħin fil-Qorti Ingliżi ġie s-sabbilit il-prinċipju hekk enunċjat fil-Halsbury (ibidem, page 585): — "Where a child is injured owing to the neglect to take the higher degree of care so required, it is no answer to say that the injured child himself caused the injury by his own act in meddling with the dangerous thing, since such meddling is the dangerous thing which should have been guarded against". U preċiżament hekk hu. L-"invitor", f'każ ta' "invitee" ta' età immatura, għandu jiddirigi l-prekawżjonijiet tiegħu preċiżament kontra din it-tendenza tattfal li jaġħmle, bla ma jaħsbuha, dak li hu perikoluż, u li ma jibbadawx għall-inkolumità proprja; u kien ikun kontrosens li fil-każ tagħhom tiġi elevata bħala difiża proprju dik iċ-ċirkustanza speċjali li timponi fuq l-"invitor" grad għoli ta' diligenza;

Għalhekk dan l-appell ma jirnexxix u jibqa' miċhud, u s-sentenza appellata konfermata. L-ispejjeż peritali jistgħu jiġbalsu żmien xabar mil-lum.
